

SIK GÖRÜLEN BAĞIRSAK PARAZİTOZLARI VE BESLENME

Mehtap Hülya ASLAN¹

GİRİŞ

Canlılar, yaşadıkları hayat şekillerine göre özgür yaşayan canlılar ve parazit yaşayanlar canlılar diye ikiye ayrılırlar. Bu iki yaşam şekli arasındaki en önemli fark, birinci grubun tek başına bağımsız olarak hayatını sürdürebilmesi, ikinci grubun ise yaşamak için diğer bir canlıya gereksinim duyması ve yaşamını o canlının zararına sürdürmesidir.

PARAZİT

Parazit sözcüğü ‘Yanında’ anlamındaki ‘para’ ile ‘besin’ anlamındaki ‘sitos’ sözcüklerin bir araya gelmesiyle oluşur; ‘besini yanında olan’ anlamına gelir. **Parazit**; yaşamının bir bölümünü veya tamamını başka bir canlının vücudunun üzerinde veya içinde geçiren, orada gelişip, çoğalabilen ve o canlıya daima zarar veren organizmadır. Onu barındıran, yaşaması için gerekli ihtiyaçlarını karşılayan, genellikle parazitten daha büyük canlıya ise ‘konak’ denmektedir. Parazitik canlı, hayatının devamı için konak organizmaya kesin veya belirli derecelerde bağımlıdır. Parazit, konağın vücuduna yerleştiği yere, yerleştiği yerde kalış süresine ve parazitliğin kendi yaşamındaki önemine göre farklı isimlerle tanımlanır.

A. PARAZİTİN VÜCUTTA YERLEŞTİĞİ YERE GÖRE

1. **Ektoparazit (dış parazit):** Konağın vücudunun dışında veya üzerinde yaşayan parazittir. Bu parazitlere örnek olarak ; bit, pire, sivrisinek gibi canlıları gösterebiliriz.
2. **Endoparazit (iç konak):** Konağın vücudunun içinde yerleşen, yaşayan parazite denir. Endoparazitler konağın vücut boşluklarına (*Ascaris lumbricoides*, *Enterobius vermicularis*), hücrelerinin içine (*Plasmodium* türleri, *Toxoplazma gondii* ve *Leishmania* türleri gibi) veya dokularına yerleşirler. (*Onchocerca volvulus* ile *Echinococcus granulosus* ‘un larva şekli)

B. PARAZİTİN KONAĞA GEREKSİNİMİNE GÖRE

1. **Zorunlu parazit:** Beslenmeyen yumurta ve/veya kist dönemleri dışında tüm yaşamlarını parazit olarak sürdüren canlılara zorunlu parazitler denir. Bu parazitlere örnek olarak *Ascaris lumbricoides*, *Plasmodium* türleri ve *Entamoeba histolytica* verilebilir.
2. **İstemli parazit:** Normalde özgür yaşadığı halde, uygun koşullar oluştuğunda parazitik hayat sürdüren canlıdır. Primer amibik meningoensefalit etkeni *Naegleria fowleri* ile

¹ Uzman Doktor, Erzurum Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesi Mikrobiyoloji, hulya_mehtab@hotmail.com

biriktirdiği için hastada B12 vitamin eksikliğine bağlı makrositik pernisiyöz anemiye yol açabilir. Parazitin metabolik ürünlerine karşı aşırı duyarlılık gelişebilir.

Korunmada özellikle tatlı su balıklarının iyice pişirilmeden yenmemesi dikkat edilmeli, balık temizlendikten sonra ellerin iyice yıkanmalıdır. Dışkıların suya karışmasının önlenmesi gerekir. Medikal tedavinin yanında aneminin tedavisi ve B12 vitamin takviyesi yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Saygı G.Miman Ö.Temel Tıbbi Parazitoloji. İstanbul Medikal Yayıncılık. İstanbul, 2018
2. Bogith, BJ, Carter CE, Oeltmann TN. Human Parasitology. 4rd Edition. Academic Press, 2013
3. Marie C, Petri WA. Jr.Regulation of Virulence of Entamoeba histolytica. Annu Rev Microbiol.2014 ;68:493-50
4. Shirley DT, Farr L, Watanabe K, et al. Review of Global Burden, New Diagnostics and Current Therapeutics for Amebiasis .Open Forum Infect Dis 2018;5: ofy161
5. Uslu H, Aktas O, Uyanik MH. Comparison of Various Methods in the Diagnosis of Entamoeba histolytica in Stool and Serum Specimens. Eurasian J Med .2016; 48: 124-9
6. Takaoka K, Gourtsoyannis Y, Hart JD,et al. Incidence rate and risk factors for giardiasis and strongyloidiasis in returning. UK travellers. J Travel Med. 2016; Jul 18;23(5).
7. Perry MD, Corden SA, Lewis White P. Evaluation of the BD MAX Enteric Parasite Panel for the detection of Cryptosporidium parvum/hominis, Giardia duodenalis and Entamoeba histolytica. J Med Microbiol.2017 Aug;66(8):1118-1123.
8. Lima AA, Soares AM, Lima NL, et al. Effects of vitamin A supplementation on intestinal barrier function, growth, total parasitic, and specific Giardia spp infections in Brazilian children: a prospective randomized, double-blind, placebo-controlled trial. J Pediatr Gastroenterol Nutr 2010; 50:309.
9. Long KZ, Rosado JL, Montoya Y, et al. Effect of vitamin A and zinc supplementation on gastrointestinal parasitic infections among Mexican children. Pediatrics. 2007 Oct;120(4):e846-55.
10. Tamer GS, Kasap M, Er DK. Genotyping and phylogenetic analysis of Giardia Duodenalis isolates from turkish children.Med Sci Monit.2015 Feb 18;21:526-32
11. LJourdan PM, Lambertson PHL, Fenwick A, et al. 2018 Lancet. Soil-transmitted helminth infections. Jan 20;391(10117):252-265.
12. White AC Jr, Coyle CM, Rajshekhar V, et al. Diagnosis and Treatment of Neurocysticercosis: 2017 Clinical Practice Guidelines by the Infectious Diseases Society of America (IDSA) and the American Society of Tropical Medicine and Hygiene (ASTMH). Clin Infect Dis 2018; 66:e49.
13. Alphan ME, (2018) Hastalıklarda beslenme tedavisi. Ankara :Hatipoğlu yayınları .
14. Topçu Willke A.Söyletir G.Doğanay M. (2017). Enfeksiyon Hastalıkları ve Mikrobiyolojisi. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevi.
15. Brooks GF.Carroll KC.Morse SA, et al. 2014. Javetz, Melnick ve Adelberg Tıbbi Mikrobiyoloji .(Osman Sadi YENEN, Çev.Ed.) İstanbul :Nobel Tıp Kitapevi
16. Kurt A, Çalık İ, Şener Ömeroğulları E, ve ark. Appendektomi materyallerinde E.Vermicularis. Van Tıp Dergisi. 2012;19(2):51-54,